

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

24. An mandatarius, vel Procurator teneatur de culpa levissima? Et quid, si mandatarius non sit mercede conductus? Ex p. 9. t. 7. & Misc. 2. r. 32.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

datarius omnem culpam, adeoque leuissimam quoque in re mandata prestare debet; quia mandatum recipiendo intelligitur polliceri, ac profiteri de industria sua, quae rei gerendae conueniat. Res siquidem, quam Procurator gerendam suscipit, non geritur sine industria, ac diligentia istius rei conueniente. Hoc igitur cum dixerit mandatarius, & promiserit, omnino prestare debet. Nihil enim magis congruit bonae fidei, quam quod inter contrahentes consuevit, dictumve est praeterea l. 1. ff. de pact. l. ex empto 11. §. 1. ff. de action. empt. l. si quid venditor 18. in fine principij, ff. de adilit. edit. Ergo, &c. Et hanc sententiam tenet Donell. lib. 11. c. 11. & ibi Hilligerus in Aduocat. littera D. & E. Hunnius lib. 3. var. resolut. 7. p. 4. q. 3. & alij.

2. Nec obstat l. si procurator 8. §. vltim. ff. mandati. Vbi is, cui mandati, ut hominem emeret, dicitur mihi teneri, si emere neglexerit, vel dolo pecunia corruptus, vel lata culpa, si forte gratia ductus passus est alium emere. Ex quo colligitur, si nec dolo, nec lata culpa interuenierit, mandatarium non teneri. Nihil inquam, lex ista stringit, siquidem non solum in ea affirmatur; procuratorem teneri, si quid dolo, & lata culpa fecerit: sed etiam statim adicitur, si procurator seruum, siue rem ex mandato receptam non restituit, non teneri, si eius dolo, vel culpa non interueniat. Vnde intellectu facile est, eum teneri, si vel dolo interuenierit, vel culpa: quo verbo culpam etiam leuem intelligi oportet, vbi dolo opponitur, quiniud verbum, culpa, generale est, sub se leuissimam quoque culpam comprehendens. Quicquid autem de genere praedicatur, id de singulis eius generis speciebus enuntiat dicitur, argum. l. 1. §. quod autem 3. ff. de aleatorib. l. fin. in princ. C. de vlt. rei iudicat.

3. Similiter non obstat d. l. idemque 10. in princ. ff. mandati. vbi discretè scribitur, nihil amplius, quam bonam fidem, prestare eum oportere, qui procurat. Atqui prestare bonam fidem veteribus est, aut prestare, quod dicitur promissumque fuerit. d. l. 1. ff. de pact. aut extra conventionem facere pro captu & diligentia sua, quantum quis possit, & soleat: vltè non teneri, quamuis alias diligentior, & intelligentior melius rem gesturus fuisset. l. quod Nervus 32. ff. depositi. Non inquam, ille textus obstat, quia eo maxime confirmatur, procuratorem in re mandata omnem culpam prestare debere, & non dolum tantum. Quandoquidem iam supra dictum est, quod is, qui rem gerendam suscipit, intelligatur verbo gerendi, spondere, & fidem dare, se adhibiturum industriam, & diligentiam rei gerendae conuenientem. Nihil siquidem, ut antè n. 2. 4. monitum, magis bonae fidei conuenit, quam prestare ea in contractibus bonae fidei, quae quis dixerit. d. l. si quid venditor. 18. circa princ. ff. de edi. in edi. 12.

Sup. hoc in Ref. 4. & 5. annor. praeterea, & in aliis eorum annor.

4. Non item aduersatur regula iuris certissima, quae tradit. in contractibus, qui ad utilitatem suscipientis non spectant, dolum tantum, & latam culpam praestari, leuem, & leuissimam culpam non item, ut in deposito. l. si certo 5. §. 2. ff. commodati. dist. l. quod Nervus 32. ff. depositi. At in hoc mandati contractu nulla utilitas mandatarij suscipientis mandatum versatur. Quare dicendum videtur, mandatarium doli tantum, non etiam culpa leuis, aut leuissimae nomine obligatum esse. Non aduersatur, inquam. Quamuis enim nulla hic utilitas mandatarij versetur, nihilominus tamen is negligentiae, & culpa nomine tenetur: quoniam is, qui negotium alterius gerendum suscipit, diligentiam, & industriam suam profiteri, ac promittere censetur, cum in negotio gerendo industria, & diligentia rei gerendae conueniente, opus sit. At verò in deposito diuersa est ratio, in eo quippe nulla industria, aut diligenti opera opus est: sed sufficit, si depositarius depositum recondat, atque custodiat.

5. Praeterea non refragatur, quod nemini officium sciam, quod eius, cum quo contraxit, non sui commodi causa susceperit, damnosum esse debeat. l. si seruum 61. §. quod verò 5. ff. de furt. l. sed quis 7. ff. de re. l. si seruum aperiant. Sed in nostro casu mandatarius solus mandantis gratia, & non proprii commodi causa, officium in se recepit. Ergo hoc ei damnosum esse non debet. Respondetur enim, cum mandatarius leuissimae culpae nomine conuenitur, non ipsi officium, sed negligentiam suam, & culpam damnosam esse. Nam si rectè, & pro ut pollicitus erat, suo officio perfundus esset, non posset vllius culpa, aut damni, in re mandata dati nomine conueniri. Quia verò damnus culpa, & negligentia eius datum est, & quissimum putatur, hoc non domino, sed ipsi mandatario nocere, argum. l. quod quis 20. §. ff. de reg. iur.

6. Insuper non resistit l. si fideiusor 29. §. hoc idem tractari 3. ff. mandati, vbi dicitur, fideiusorem, eundemque mandatarium, qui postquam soluit creditorem, non id significauit reo principali, siue debitori, si debitor postea soluat, detrimentum istud sustinere debere, quia hoc factum sit dolo proximum. Etenim ex eo non rectè colligitur, si quid culpa leui, vel leuissima a mandatario peccatum sit, id ab eo non esse praestandum. Est enim ibi argumentum à maiori: quod dictum esset, non mirum, si hic fideiusoris damnus esse asserimus. Nam etsi culpa ab eo hic peccatum esset, terneretur tamen. Quanto igitur magis tenebitur ob hoc factum, quod est dolo proximum. Donell. d. lib. 13. comment. c. 11. pag. 171. ad fin.

7. Ad haec, nihil obest, quod cum tutor de dolo, culpa lata, & leui tantum teneatur. l. a tutoribus 32. in princip. ff. de administrat. & pericul. auct. l. 1. in princip. ff. de tutel. & rationibus disfracend. l. quicquid id 7. C. arbitrium ruel. de eadem culpa tantum mandatarius teneri debeat. Namque euidenter inter tutelam, & mandatum ratio differentiae est; hoc quippe est liberum; illud voluntaria non est, cum tutor tutelae munus suscipere cogatur. §. sed ex his 3. sup. de Atiliano tutel. l. 1. in princip. & l. ita autem 5. §. 1. in fin. ff. de administrat. & peric. tutor. l. si quis 9. ff. de muneribus, & honorib. l. praef. 3. C. de suspectis tutorib.

8. Sed licet haec omnia satis vrgent, tamen in foro conscientiae culpam leuem, & leuissimam non obligare in hoc casu, & similibus, tenet Cardin. de Lugo de iust. & iure, tom. 1. dist. 8. sect. 8. n. 106. & seq. licet contractum probabile etiam putet, quod videtur docere P. Valquez opuscul. de restit. c. 2. §. 2. dub. 6. n. 41. & 42. sed nimis durum apparere; vide me ipsum in fortibus terminis part. 3. tr. 6. resolut. 49.

RESOL. XXIV.

An mandatarius, vel Procurator teneatur de culpa leui, & leuissima?
Et quid, si mandatarius non sit mercede conductus? Ex part. 9. tr. 7. & Misc. 2. Ref. 32.

§. 1. Affirmatiua sententiam tenet Hunnius in variis resolutionibus iuris ciuilibus, lib. 3. tract. 7. part. 4. quest. 3. Probat hanc suam sententiam ex textu in leg. A procuratore 13. C. de mandato in qua Dioscletianus, & Maximianus Imperatores rescribunt: A procuratore dolum, & omnem culpam, non etiam imperiusum casum praestandum esse, iuris auctoritate manifestè declaratur. Cum itaque omnem culpam procurator, seu mandatarius, prestare compellatur, sequitur, quod non solum latam, & leuem; sed & leuissimam culpam prestare cogatur: nam, qui omnia dicit, nihil excludit. Accedit ad hoc, quod, dum solum excipit Imperator casum, fortuitum, ut à mandato non praestaturus dicitur.

dere videatur culpam leuissimam; cum exceptio vnus sit alterius inclusio; & exceptio regulam confirmare solet in casibus non exceptis. Quin & l. 2. n. c. mandati. idipsum clare, & perspicue exprimitur, dum Imperator ibi scribit. *Aliena negotia exacto officio veri: nec quicquam in eorum administratione neglectum, aut declinatam, culpa vacua esse.* Quod si igitur nihil in administratione negotiorum à mandatario neglectum est, culpa vacuum est; nec id, quod leuissima culpa neglectum, aut declinatam est. Et sane ratio huius obsecra non est. Idcirco enim procurator, omnisque mandatarius omnem culpam, adeoque leuissimam quoque, in re mandata præstare debet: quia mandatum recipiendo, intelligitur polliceri de industria sua, quæ rei gerenda conueniat. Et enim res, quam procurator recipit gerendum, non geritur sine industria, & diligentia rei conueniente. Hoc igitur, cum mandatarius pollicitus fuerit, præstare debet. Est enim eæ bona fide, vt præstetur in omni contractu bonæ fidei, quod quis dixerit, & affirmauerit. *Si quid creditor, ff. de reb. cred.*

2. Nec obstat dicere, regulam iuris certissimam esse, quod cum in negotio aliquo utilitas debitoris non agitur, sed omne commodum, vel ad creditorem, vel ad alium spectet, in eo dolam tantum, & latam culpam præstari, leuem, & leuissimam non præstari, vt in deposito, l. 5. §. 2. ff. commodat. l. 1. §. vlt. l. Quod Nerva ff. de positi. Atqui tale est mandatum, quod vel solius mandantis, vel etiam extranei causa contrahitur. Igitur ex tali mandato mandatarius non tenetur de leuissima, sed de lata duntaxat culpa. Non, inquam, hæc obstant, nam respondetur, regulam in dicta leg. 5. §. 2. ff. commodati propositam non procedere, quoties quis suam proficetur, ac pollicetur industriam; nam tunc ad eam præstandam, quam pollicitus est, obstrictus tenetur.

3. Secundò non obstat, quod in leg. 21. c. de mandato. desiderat Imperator, vt mandatarius mandatum exacto officio exequatur. At exacta diligentia, à quo requiritur, is de leui solam culpa conuenitur, nec ad exactissimam diligentiam obstrictus est. Nam respondetur, in d. leg. 21. c. de mandato, positum esse pro superlatiuo positum, & exactum pro exactissimo dictum; id quod ex sequentibus satis colligitur, dum subiicit Imperator: *Nil quicquam in administratione negotiorum neglectum, aut declinatam culpa vacuum esse, vult enim Imperator, quod, quicquid neglectum fuerit, aut declinatam; culpa vacuum non fit, ita, viximum, vt si neglectum, aut declinatam quid fuerit, quomodocumque etiam id fiat, id præstandum sit; id autem fit culpa non minùs leuissima, quàm leui, vt ita textus iste d. l. 21. non tam infringat, quam confirmet sententiam nostram.*

4. Sed, his non obstantibus ab Humio adductis, puto, contra ipsum, non esse recedendum à negatiua sententia. Dicendum est igitur, quod mandatarius, si res mandantis apud eum pereat culpa sua lata, tenetur restituere mandanti: si verò culpa tantum leui, vel leuissima, non tenetur mandatarius; sed domino suo, id est, mandanti res illa perit. Hæc conclusio probatur primò ex regula generali acqussima, quam ius statuit, *In contrahibus, 20. ff. de reg. iur.* vbi etiam tenent omnes Doctores, quæ distinguit contractus in tres classes. Nam alij celebrantur in utilitatem solius custodientis rem, vt contractus custodia, & contractus commodati; alij, in utilitatem vtriusque contrahentis, vt emptio, & locatio; alij denique in utilitatem solius domini rei, non verò eam custodientis, vt depositum commodatum. Sancit ergo regula illa, quam omnes Doctores, & iura comprobant; in contractibus, qui celebrantur in utilitatem solam rei custodientis, tenetur de culpa lata, leui, & leuissima; vt in commodato, & precario: in iis, qui celebrantur in utilitatem vtriusque contrahentis, teneri de culpa lata, & leui, non de le-

uissima: in iis verò, qui celebrantur in utilitatem solius domini, & non rei tenentis, teneri de culpa duntaxat lata, non verò de leui, aut leuissima, vt contingit in contractu custodia, & deposito: qui in utilitatem solius domini fit; ex eo autem custodiens malam utilitatem penitus consequitur. Cum ergo in hoc contractu mandatarius nullam utilitatem penitus consequatur, l. Ex mandato. 20. vbi textus: *Ex mandato apud eum, qui mandatum suscepit, nihil remanere oportet.* sequitur euidenter, mandatarium ex rebus mandantis, quas apud se habet, teneri si pereant, vel deteriorentur de culpa lata duntaxat, non de leui, aut leuissima.

5. Secundò probatur iure, l. Si procurator. 8. ff. mand. §. Dolo autem facere videtur, qui id, quod potest restituere, non restituit. Et infra: *Aut si lata culpa.* Vbi Bart. Tenetur de dolo, & lata culpa. Et gloss. ibi, & Doctores. Et l. A procuratore. C. eod. vbi textus: *A procuratore dolum, & omnem culpam, non etiam impronsum casum præstandum esse, iuris auctoritate declaratur.* Nec te moueat verbum hoc, *omnem culpam*, vt credas teneri de culpa etiam leui, & leuissima, quod ad culpam leuem attingit, intelligi debet de accipiente mercedem ob mandatum, vt frequentissimè contingit in procuratore, de quo lex loquitur, & de Medico, Aduocato, & aliis de leuissima etiam intelligi debet post moram in re restituenda, de quo nemo dubitat. Et hic intellectus harum legum necessarius omninò est, vt antinomia earum tollatur, & iura iuribus concordent; & vt prædicta regula generalis, quæ optima est, & probatissima, inuolata semper custodiatur.

6. Probatur etiam prædicta conclusio l. Idemque. 10. ff. eod. ibi: *Nihil enim amplius, quam bonam fidem præstare eum oportet, qui procurat.* Sed, qui dolo caret, & lata culpa, licet leuissimam, aut leuem committat, bona fide agit rem alienam: quia plerumque, & communiter homines suis rebus maiorem diligentiam non adhibent. Ergo non tenetur mandatarius ex leui, & leuissima culpa; sed solum ex dolo, & lata culpa. Et l. Procuratorem. C. eod. ibi: *Procuratorem tam dolum quàm latam culpam sumptuum, ratione bonæ fidei habita, præstare necesse est.* Vbi Salyc. [Procurator tenetur de gestis, & gerendis per eum susceptis, & de dolo, & lata culpa.] Et l. Si fideiussor. 29. ff. eod. ibi: *Si fideiussor omiserit exceptionem, videtur dolo versari: dissoluta enim negligentia propè dolum est.* Vbi vides, fideiussori, qui mandatarius est, dolum, & latam culpam, quæ propè dolum est, imputari, & alias minores culpas, leuem, scilicet, & leuissimam excludi. Clarior, & formaliter l. Si vi certo. 5. ff. commodati. ibi: *Dolum in deposito*, nam, quia nulla utilitas veritatur eius, apud quem deponitur, merito dolum versatur solus; nisi forte, & merces accessit: & certè eadem est omninò ratio de alio quocumque mandato. Et hæc omnia docet Orsate de contrah. tom. 2. tr. 13. disp. 44. n. 78. Reginaldus tom. 2. lib. 25. tract. 8. cap. 50. n. 60. Molina disp. 549 Layman sect. 5. tr. 4. c. 25. n. 1. & alij.

7. Nota tamen, supradicta procedere in mandato, qui non fit mercede conductus: nam, qui mercede conductus est ad mandatum de rebus, quas penes se seruat, mandantis, tenetur de culpa lata, & leui, non de leuissima, secundum prædictam regulam: quia contractus cedit in utilitatem vtriusque.

RESOL. XXV.

An Procurator, seu negotiorum gestor teneatur de leuissima culpa? Ex p. 8. tr. 7. & Misc. Res. 35.

§. 1. Affirmatiue videtur respondendum; quia qui cumque sese sua sponte alicui negotio offert, in plus tenetur quàm alias natura contractus patiens. S4p hoc in duabus præcedentibus Res. & legè